

กาลเวลา กับชีวิต

พุทธทาสภิกขุ

กาลเวลากับชีวิต

พุทธทาสภิกขุ

การบรรยาย อบรมนักรัศึกษาวิทยาลัยศรีนครสวรรค์ พ.ศ. ๒๕๒๗

วันที่แสดง ๗ มิถุนายน ๒๕๒๗

รหัส ๔๑๒๕๒๗๐๖๐๗๐๓๐

ผู้ถอด น.ส.ทองฉาน บุญญภัทโร

ผู้ตรวจทาน น.ส.นุชนารถ บัวระพา, นายธนาธิวัฒน์ อัครกร
และฝ่ายจดหมายเหตุ

ISBN 978-616-7574-60-8

พิมพ์ครั้งแรก มกราคม ๒๕๖๑ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์ดี จำกัด

สมทบการผลิต ๑๐ บาท

ประสงค์รับหนังสือเพื่อใช้ในงานพิธีหรือเผยแพร่ในวาระต่างๆ ติดต่อที่

มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

สวนวชิรเบญจทัศ (สวนรถไฟ) ถนนนิคมรถไฟสาย ๒

แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ : ๐ ๒๙๓๖ ๒๔๐๐ ต่อ ๕๑๐๑

โทรสาร : ๐ ๒๙๓๖ ๒๖๔๕

อีเมล : bookclub@bia.or.th

Facebook : [bookclub.bia](https://www.facebook.com/bookclub.bia)

www.bia.or.th

ธรรมทาน กับ มรดกหนึ่งร้อย

ที่ใครจะรู้ว่า ตอนที่น้องโง่ ลองแยกเล่มหนังสือ ออกดู จะเห็นว่า มีอยู่สองเล่ม คือ ละคร-ตลกที่พี่พิมพ์ กับ ความรู้ หรือคุณธรรมที่ดี ที่ซ่อนอยู่ในหนังสือเล่มนั้น. มรดก หนึ่งร้อย ย่อมหมายถึง มรดกของความดี ด้วยภาคตามด้วย มรดก พร้อมกับมรดกของละคร-ตลก และ ~~เรื่อง~~ ^{งาน} ~~เรื่อง~~ ในมรดก หนึ่งร้อยนั้น อยู่ที่ไหน ก็ไร.

ส่วนมรดกธรรมทาน ย่อมไม่เป็นอย่างนั้น ความรู้ นั้นให้เปล่า ที่เลี้ยว, ส่วน ^{และละคร-ตลก} ละคร-ตลก หรือ วิทยุ-ทัศน์ ที่ไร้ ความรู้ นั้น มัก ต้อง ขอดิน เช่นเดียวกับวิทยุ-ทัศน์ ที่ไร้ แก้วไปถวายพระที่วัด. ขอดิน เพราะคน ต้อง ไร้ไปถวาย อีกหลายครั้ง! จนกว่าจะถึงวัดที่วัด.

งานธรรมทาน มักตกเป็นมรดกหนึ่งร้อยไป. ขอจบพิจารณาด้วยดี ทั้งสองอย่าง, จะได้เห็นใจ กันดี! และร่วมมือกันได้.

สารบัญ

ความต่างกันของเวลาและพื้นที่	๙
ความหลอกลวงของธรรมชาติ เป็นแต่เพียงความแตกต่าง ของ Time and Space	๑๗
เวลา คือ ระยะระหว่างความอยากกับความสมอยาก	๒๑
พระอรหันต์กินเวลา บุคคลกินเวลา กิน	๒๖
ถ้าอยู่ด้วยความหวังมันจะกัดหัวใจตลอดเวลา	๒๙
เวลา กินสรรพสัตว์ พร้อมทั้งตัวมันเอง	๓๑
อ่านหนังสือเล่มข้างในที่มีอยู่ในจิตใจ	๓๗
ชีวิตชนิดไหนที่นาฬิกาหยุดเดิน ชีวิตชนิดไหนนาฬิกา เดินกลับ	๔๑

นักศึกษาและครูบาอาจารย์ทั้งหลาย,

การบรรยายครั้งนี้あたมาจะพูดเรื่องเวลา เวลา บางคน อาจจะนึกสงสัยหรือว่าคัดค้านอยู่บ้างแล้วก็ได้ว่ามัน มันเกี่ยวอะไรกับธรรมะ เวลา เวลามันเกี่ยวอะไรกับธรรมะ อันที่จริง ใ้อสิ่งทีเรียกว่าเวลา เวลานั้นนะ คือเรื่องธรรมะ มันเกี่ยวกับธรรมะ เรื่องความทุกข์และความดับทุกข์ เป็นอย่างยิ่ง มันมีเรื่องทีจะต้องพูดกันสอง ๒ หัวข้อ หรือ ๒ ประเด็นทีว่า เวลาเกินเรานี้ประเด็นหนึ่ง แล้วก็เรากินเวลานี้มันอีกประเด็นหนึ่ง

เวลากินเรานั้นแหละคือความทุกข์ละ ถ้าเรากินเวลานั้นแหละคือความดับแห่งทุกข์ ฉะนั้นเรื่องเวลานั้นนะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความทุกข์หรือดับทุกข์ จะเรียกว่าเกี่ยวกับพระ

อรหังโดยตรงเลยก็ได้ ถ้าเป็นบุุชชเวลามันกิน กินคน ถ้าเป็น
พระอรหัง พระอรหังกินเวลา กลับกันอยู่อย่างตรงกันข้าม
ถ้าเป็นบุุชชนั้นก็ถูกเวลากิน ถ้าเป็นพระอรหังก็กลับกินเวลา
ไม่ถูกเวลากิน

ถ้าเข้าใจเรื่องนี้ได้ มันก็เข้าใจธรรมะในชั้นลึกละ ฉะนั้น
ขอให้สนใจฟัง ให้ถึงขนาดที่เรียกว่าเข้าใจ จะช่วยได้มาก แต่ว่า
ในชั้นแรกนี้ เราพูดถึงกฎเกณฑ์ของธรรมชาติเกี่ยวกับเวลา โดย
ทั่วไป ทั่ว ๆ ไปเสียก่อนดีกว่า แล้วจึงค่อยพูดถึงเรื่องเวลากินเรา
หรือเรากินเวลาในตอนหลัง เพราะว่าเราจะต้องรู้จักสิ่งที่เรียกว่า
เวลา เวลานี้ ให้ ให้ดี ให้เพียงพอ

เดี๋ยวนี้เรารู้จักแต่เครื่องนับเวลา เช่น นาฬิกาแบ่งเป็น
ชั่วโมง แบ่งเป็น นันเครื่องนับเวลา ไม่ใช่เวลา ไม้ชั่วโมงนั้น
เป็นนามธรรมที่เห็นได้ยาก จนถึงกับบางพวก บางคนว่าไปเอง
ว่าเวลาไม่ได้เป็นสิ่งที่มืออยู่จริง ก็มองเห็นเป็นเรื่องลม ๆ แล้ง ๆ

การหมุนเวียนของดวงอาทิตย์ดวงจันทร์เป็นวัน เป็น
เดือน เป็นปี เป็นอะไรนั่น นันมันเครื่องกำหนดเวลา ไม่ใช่
ตัวเวลา แต่เรามาสอนกันผิด ๆ ว่านั่นเป็นเวลา นันมันเครื่อง
กำหนดเวลา ดูได้โดยพระอาทิตย์ พระจันทร์ เป็นเครื่องกำหนด

เป็นเครื่องกำหนดเวลา ใ้อสิ่งทีเรียกว่าเวลา ใ้อตัวเวลาจริง ๆ มัน
อยู่ที่ตรงไหน

ความต่างกันของเวลาและพื้นที่

...

เอาละ มาพูดกันถึงเรื่องเวลาให้เป็นที่เข้าใจกันเสียก่อน
มันคงจะเข้าใจได้ไม่ยาก ถ้าเป็นนักศึกษา อย่างนักศึกษานี้คงจะ
ศึกษาเรื่อง กาละและอวกาศกันมาแล้วบ้างไม่มากก็น้อย *Time
and Space* ; *Time* คือ เวลา *Space* นั่นคือ เทศะ หรือพื้นที่
จะเรียกว่า *Time* หรือเรียก *Space* มันก็เป็นพูดฝรั่งไปเสีย

นี่ก็พูดเป็นไทย ว่าเวลากับพื้นที่ เวลากับพื้นที่ หรือจะ
พูดเป็นภาษาบาลีหน่อยก็ว่า กาละกับอวกาศ กาละกับอวกาศ
คือกาละกับเทศะ ให้สังเกตให้ดี ด้วยการเรียนจากภายในเอง
แหละ ธรรมะแท้ ๆ ต้องเรียนจากภายในทั้งนั้น แล้วเรานี้มันโง่
จนถูกหลอนอยู่ด้วยเวลาและพื้นที่ที่อยู่ตลอดวัน ตลอดคืน ตลอด
เดือน ตลอดปี ขอให้ถือเป็นเป็นหลักตายตัวเมื่ออาตมาพูดว่า
เวลาและพื้นที่ ก็ขอให้ ให้รู้เองว่าหมายถึง *Time and Space*

เดี๋ยวนี้เราถูกหลอกให้โง่ให้หลงให้ยึดมั่นถือมั่นให้อยู่
ในสิ่งซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่นถือมั่น ความรัก ความพอใจ
ความเพติดเพลินโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ รูป เสียง กลิ่น รส
โณภูฐัพพะ ห้าอย่าง ใจนี้คนละกฏเกณฑ์ยังไม่พูดถึง พูดถึงแต่
๕ อย่างข้างต้น คือ รูปคู่กับตา หูคู่กับเสียง จมูกคู่กับกลิ่น ลิ้น
คู่กับรส กายคู่กับสัมผัสที่มากกระทบกาย

ไอ้ที่เราหลงกันนักจนถึงกับเป็นบ้าเป็นบอ มันก็เรื่องรูป
เสียง กลิ่น รส โณภูฐัพพะนี่แหละ ที่น่ารักน่าพอใจก็หลงรักหลง
พอใจจนเกิดกิเลสเกิดอะไรยุ่งไปหมด ที่ไม่น่ารักไม่น่าพอใจก็
เกิดความโกรธความเกลียดเป็นกิเลสอีกประเภทหนึ่ง ยุ่งไปหมด
เหมือนกัน เรามีความลำบากยุ่งยากอยู่เรื่อย ๆ

รูปที่มากกระทบตา เสียงที่มากกระทบหู กลิ่นที่มากกระทบ
จมูก ลิ้นที่มากกระทบรส สัมผัสที่มากกระทบผิวหนัง เราก็โง่
โหลด ๆ เต็น ๆ อยู่ด้วยความยินดียินร้าย เพราะเราไม่รู้ว่าจะอารมณ์
เหล่านั้นนะ มันเป็นเรื่องหลอกกลางด้วยเรื่องของเวลาและพื้นที่
กาลและอวกาศ

มันจะเป็นวิทยาศาสตร์ทั่ว ๆ ไป มันก็ไม่ลึกซึ่งอะไรนะ
ถ้าเจอคงจะบางคนคงจะเคยอ่าน เคยเรียนมาแล้ว ว่าไอ้รูปที่จะ

สวยนะ มันต้องมีเวลาและพื้นที่ตามกฎเกณฑ์ของมันเท่านั้น ๆ
จึงจะเรียกว่าสวย ถ้ามันมันยาวออกไปหรือสั้นเข้ามา ซึ่งพื้นที่
เปลี่ยนนี้ หรือว่าไอ้เวลาสำหรับจะดูมันมันเปลี่ยน เวลาสำหรับ
ที่จะดูจะรับอารมณ์นั้นมันเปลี่ยน ไอ้รูปร่างมันก็เปลี่ยนนะ

ที่เคยว่าสวยมันก็ไม่สวย เพราะขนาดมันผิดไปจากที่เคย
ยึดถือว่าสวย มันก็ไม่สวย อย่างที่เราไม่ชอบ สูงเกินไป ต่ำเกินไป
สั้นเกินไป ยาวเกินไป อะไรเกินไป แต่ส่วนที่เป็นเวลานั้นสังเกต
ยาก เพราะมันไม่ค่อยแสดงชัดนัก แต่มันก็ยังเกี่ยวอยู่กับเวลา

ในเรื่องของรูปยังเห็นยากกว่าในเรื่องของเสียง เสียง
ที่มากกระทบหู ที่เป็นเสียง ๆ หนึ่ง มันประกอบอยู่ด้วยเวลาและ
พื้นที่ที่ประสาทหูมันจะรับ มันจึงเกิดเสียงอย่างนั้นขึ้นมา ถ้า
ศึกษาเรื่องโน้ตเพลงแต่ละตัว โน้ตแต่ละตัว ละตัว มันก็มีเสียง
ของมัน เสียงหนึ่ง เสียงหนึ่ง เสียงหนึ่ง ต่างกันตั้งแต่ต่ำสุดไป
ถึงสูงสุด

ความต่างกันเช่นนั้นคือความต่างกันของไอ้เวลาที่มันใช้
พื้นที่ของหูที่มันเป็นประสาท พื้นที่ประสาทที่มันจะรับ ถ้าว่าเสียง
ที่พอดีเพราะนั้นนะมันก็มีขนาดหนึ่งแหละ คือไอ้เวลาก็พอดี
ไอ้ขนาดก็พอดี หูของมนุษย์มันจะรับได้ในอัตราที่จำกัด แต่หู

ของสุนัขมันก็รับได้มากกว่า คือรับได้ถึงเสียงที่มันถี่กว่าหรือสูงกว่า

ในเรไร จักจั่นที่มันร้อง มันมีปีกคือ สิ่งที่สะบัดให้เกิดเสียงนะ ตั้ง ๓ ชนิดนะ เรไรนี้ ไอ้ปีกชนิดหนึ่ง ปีกเบากับปีกใหญ่ นะ นั่นนะทำสะบัดเสียงสูงเกิน ๓๐,๐๐๐ ครั้ง *Frequency* ความสั้นสะเทือนนะเกิน ๓๐,๐๐๐ ครั้งต่อนาที ฉะนั้นเสียงนี้ ไอ้เครื่องอัดเสียงธรรมดาเนี่ย ไม่ติด ไม่ติด ลองไปอัดดูเถอะ

แล้วมันมีเสียงอีกปีกชนิดหนึ่งรองลงมา พวกพัน ๆ ครั้งต่อนาที แล้วมันยังมีที่ต่ำกว่านั้น ถ้าเราเอาเครื่องบันทึกเสียงธรรมดาอย่างที่เรามี ๆ กันอยู่นี้ไปอัดเสียงเรไร เราก็ไม่ได้เสียงเรไร เพราะเสียงที่สะบัดสูงเกิน เกิน ๓๐,๐๐๐ ครั้ง มันไม่ติดมา เพราะว่าไอ้เครื่องรับธรรมดาเนี่ยมันรับไม่ได้ เราต้องไปเอาเครื่องบันทึกเสียงที่ทำพิเศษรับไอ้ *Frequency* ๓๐,๐๐๐ ขึ้นไปได้ มันจะมารับ เอามาตัดเสียงไอ้เรไรได้ทุกเสียง

นี่หมายความว่า ความสั้นสะบัดครั้งหนึ่ง ครั้งหนึ่ง มันถี่มากจนถึง ๓๐,๐๐๐ ครั้งต่อนาที นั่นนะคือเวลาแหละ ๑ นาที สะบัด ๓๐,๐๐๐ ครั้ง เสียงอย่างนั้น ถ้า ๑ นาทีสะบัดเพียง ๓,๐๐๐ ครั้ง เสียงเป็นอย่างอื่น ถ้า ๑ นาทีสะบัดเพียงไม่กี่สิบ

ครั้งก็เสียงก็ไม่เป็นอย่างนั้น หรือจะเสียงดังอด อด อด อด อย่างนี้เป็นต้น

ถ้าประตูของใครมีเสียง ประตูห้อง หน้าต่างก็ดี มีเสียง ถ้าเราเปิดเร็วมันจะเสียงวี๊ด เราเปิดช้าหน่อย มันก็ลงมาเป็นเสียงแอด แต่ถ้าเราผลักไปช้า ช้า ช้า ช้า มันจะเป็นอด อด อด อด อด อด นั่นแหละคือความต่างของเวลา ใน ๑ ที่กินเวลาเท่าไร ไปหารดู

แต่การพูดเขามักจะพูดกลับว่า ไอ้ *Frequency* ความถี่ของเสียงของมันนะ ก็ครั้งต่อ ๑ นาที ถ้าเราใช้เวลา ๑ นาทีสำหรับทำเสียง ๓,๐๐๐ ครั้ง ๓,๐๐๐ ครั้งนะ มันก็เพราะ แต่ถ้าต่ำกว่านั้น มันก็เป็นเสียงทุ้มที่น่ารำคาญ ถ้าสูงกว่านั้นก็สเปซหุ มากกว่านั้นมันก็ได้ยินเลย ซึ่งเขาว่าสุนัขได้ยิน

เสียงนั้นต้องทำในขนาดนั้นและในเวลาเท่านั้น จึงจะเป็นเสียงนั้น พอผิดขนาด และผิดเวลาแล้วก็เปลี่ยนเสียงอื่น ที่เราไปหลงในเสียงเพราะและไม่ชอบเสียงที่ไม่เพราะ เพราะเราไปหลง เพราะเราไม่รู้ เราไม่รู้เรื่อง ขนาดและเวลานี้ เสียงที่เคยกินเวลาเท่านั้น พอเปลี่ยนให้เวลามากหรือน้อยไป มันก็เปลี่ยนไปอย่างไม่ ยังไง จำไม่ได้

เสียงวีดนะมันประกอบขึ้นด้วยเสียง อัด อัด อัด อัด อัด
ซึ่งมันติดกันเร็วเกินไป กระทั่งมันซ้อนกัน เสียงประตูดังวีด
กับเสียงประตูดังแอด กับเสียงประตูดัง อด อด อด อด อด
นั่นแหละ คืออย่างเดียวกันแหละ เสียงการกระทำอย่างนี้ คือ
มีสิ่ง ๆ หนึ่งสั้นสะเทือน

ถ้าในอัตรานาที่ละลายสิบครึ่ง มันเป็นอย่างนั้น นาที่
ละลายร้อยครึ่งเป็นอย่างนั้น หลายพันครึ่งเป็นอย่างนั้น หลาย
หมื่นครึ่งมันเป็นอย่างนั้น ที่จริงมันคือสิ่งเดียวกัน นี่เราก็ตาม
ความรู้สึก ก็ว่านั่นเสียงพราะะ นั่นเสียงไม่พราะะ นั่นแหลมเกิน
ไป นั่นท่วมเกินไป

ไอ้โน้ตเพลงทั้งหลาย พอเปลี่ยนเวลาเสียก็ ก็ผิดหมด
ก็ไม่เป็นเพลง แค่นั้นเอง โน้ต โน้ตตัวหนึ่งเปลี่ยนเวลามันเสีย
เปลี่ยนไอ้ความสั้นสะเทือนของมันผิดไปเสีย มันก็ ไม่ ไม่เป็น
เสียงนั้น แล้วมันก็เลยไม่เป็นเพลง อย่างเราลองเปิดไอ้เครื่อง
บันทึกเสียง บันทึกเพลง แล้วบันทึกเสียงให้ช้ามาก ๆ หน่อย
มันก็ไม่เป็นเสียงเดิม แล้วมันไม่เป็นเพลง

นี่เรียกว่า มันจำกัดอยู่กับเวลาและพื้นที่ในอากาศ หรือ
พื้นที่ในหู พื้นที่ที่รับระบบประสาทในหูมันมีจำกัดอยู่เท่าไรใน

กลิ่นก็เหมือนกันแหละ ภายในเวลาเท่านั้น ภายในพื้นที่เท่านั้น มันก็เป็นกลิ่นอย่างนั้น ถ้ามากกว่านั้น หรือน้อยกว่า มันก็เป็นกลิ่นอย่างอื่น เช่น กลิ่นเหม็น เมื่อทำให้จางเข้ามันกลายเป็นกลิ่นหอมได้ พอดี มันจำกัดกับเวลาที่มันมากระทบระบบประสาท และปริมาณที่มันมากระทบ และพื้นที่ของประสาทที่มันกระทบ มันขึ้นอยู่กับเวลาและพื้นที่ ทุกกลิ่น ทุกชนิด ทุกชนิดของกลิ่น

ฉะนั้นการพูดว่ากลิ่นหอมกลิ่นเหม็น กลิ่นนั้น อย่างนี้คือมันอิงไปตามความรู้สึก ที่จริงมันกลิ่นอย่างเดียวกัน เพียงแต่ขนาดมันต่างกัน คือเวลาและพื้นที่มันไม่เท่ากัน รสที่ลิ้นก็เหมือนกัน ต้องเท่านั้น ในพื้นที่ของลิ้นเท่านั้น ในเวลาเท่านั้น จึงจะมีรสอย่างนั้น ถ้าขยายเวลาที่ลิ้นได้ ขยายเวลารับรสที่ลิ้นได้ รสก็เปลี่ยนเป็นอย่างอื่นหมด

สัมผัสผิวหนังก็เหมือนกัน มันต้องในเวลาเท่านั้น แล้วมาจรดที่ผิวหนังในพื้นที่เท่านั้นที่มีปลายประสาทคอยรับอยู่ เมื่อมันเปลี่ยนไปต่างไป มันก็รู้สึกกว่า หยาบ นิมนวล กระด้าง ละเอียดอ่อน อะไรอย่างนั้น ความต่างของเวลาและพื้นที่ที่เกี่ยวข้องอยู่กับการสัมผัสนั้น ๆ ถ้าเป็นขนาดนั้น ขนาดนั้น

ขนาดนั้นแล้วก็ ก็รู้สึกว่ารूपสวย เสียงเพราะ กลิ่นหอม รสดี สัมผัสนิ่มนวล เป็นต้น

ยิ่งสัมผัสได้มาก มันก็ยิ่งนิ่มนวลมาก ยิ่งเป็ยก ทำให้สัมผัสได้มาก ไอ้ความนิ่มนวลมันก็ยิ่งมาก อย่างนี้เป็นต้น เป็นเรื่องลোকของไอ้เวลาและพื้นที่ นี่รู้ใหม่ว่าเรามันเป็นทาสของอารมณ์ในโลกนี้จนเกิดกิเลสขึ้น เพราะมันเป็นการลอกของสิ่งที่เรียกว่าเวลาและพื้นที่ *Time and Space*

อารมณ์นั้น ๆ ก็เปลี่ยนไปตามความเปลี่ยนแปลงของสิ่งเหล่านี้ ตั้งแต่เสียง เสียงเกือบไม่ได้ยินเป็นเสียงทุ่ม แล้วก็เสียงค่อยสูงขึ้นนิด นิด นิด กว่าที่จะถึงเสียงแหลมสุด มันแบ่งได้ไม่รู้กี่สิบกี่ยอน กี่สิบตอน กี่สิบเสียง แต่แล้วมันคือสิ่งเดียวกัน แต่เสียงหนึ่งรักที่จะฟัง แต่เสียงหนึ่งไม่อยากจะฟัง รกหู รำคาญหู อะไรก็แล้วแต่

นี่คือความโง่ของคนเราเกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่าอารมณ์ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางผิวหนัง ไอ้ ๕ อย่างนี้เรียกว่าอารมณ์ อารมณ์ รูปที่เห็นด้วยตา หูได้ยินด้วยเสียง กลิ่นรู้จมูก รสรู้ด้วยลิ้น สัมผัสรู้ได้ด้วยผิวหนัง นี่เรียกว่าอารมณ์ คำว่าอารมณ์ อารมณ์นั้นแหละ เป็นคำที่น่ากลัวมาก

ความหลอกลวงของธรรมชาติ เป็นแต่เพียงความแตกต่างของ Time and Space

...

ถ้าเรารู้ว่าคำว่าอารมณ์แปลว่าอะไร แล้วก็จะรู้สึกวุ่นวายมาก *อารมณ์ แปลว่า ที่ห้วงเหนียว ที่เกาะติด ที่เกาะยึด* ที่ที่จิตจะเข้าไปติดนะ เรียกว่าอารมณ์ เข้าไปติดในอารมณ์ ก็เป็นทาสของอารมณ์ ไปหลงรักในอารมณ์ที่ทำให้เกิดความรัก

โกรธเกลียดในอารมณ์ที่ทำให้โกรธเกลียด มันก็เป็นเหมือนกับคนบ้า เดียวยินดียินร้าย ใจที่โง่มากกว่านั้นก็ไปหลงไหลในอารมณ์ที่มันร้าย หรือกระตุ้นระบบประสาทที่สุด คือที่มันสวาททางตา ไพเราะทางหู หอมทางจมูก อร่อยทางลิ้น นิ่มนวลสัมผัสทางผิวหนัง เสียเงินซื้อหากันแพง ๆ เพื่อจะได้สิ่งเหล่านี้มาตามที่ต้องการ

หารู้ไม่ว่าเป็นเรื่องหลอกลวงของธรรมชาติ เป็นแต่เพียงความแตกต่างของ *Time and Space* ที่มันเกี่ยวกันอยู่กับอารมณ์นั้น ๆ แต่เราก็ไม่ได้สอนกันในเรื่องนี้ ในทางฝ่ายธรรมะ

หรือฝ่ายพุทธศาสนา ฝ่ายนักวิทยาศาสตร์เขาก็ไม่สอนในส่วนที่จะให้รู้เท่าอารมณ์และเฉยเสีย

เขาจะสอนไปในทางที่ทำให้มันยั่วยวนมากขึ้น เพราะมันเป็นเรื่องได้ประโยชน์ ได้กำไร ได้เงิน ได้ทอง ถ้ามาสอนกันให้รู้เสีย โอ้ มันแค่นี้เอง เท่านั้นเอง ธรรมชาติแค่นี้เอง อย่าไปหลงกับมัน อย่างนี้ก็ดีสิ แต่เขาก็ไม่สอนกันอย่างนั้น เพราะมันไม่ได้เงิน ไม่ได้อะไรกับผู้ที่จะสอน ที่จะประดิษฐ์ ที่จะหาเงินด้วยไอ้ความงี่ ความหลงของมนุษย์ เลยไม่มีการสอนชนิดที่ทำให้รู้จักอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ ก็ยังปล่อยไว้อย่างนั้น

ฉะนั้นอารมณ์นี้ก็เลยเป็นนาย ครอบงำจิตใจของคน ทั้งฝ่ายอารมณ์ที่น่ารัก และอารมณ์ที่น่าเกลียดน่าโกรธ น่ากลัว อะไรไปหมด ถ้าเรารู้เรื่องนี้ดี มันก็คงจะเฉยได้มากกว่านี้ คือไม่ไปหลงไหล ติดพันในของสวยงาม ของไพเราะ ของหอม ของอร่อย ของนิ่มนวล เดียวนี้เราเป็นทาสของสิ่งที่มันให้ความรู้สึกเป็นสวาททางตา ไพเราะทางหู หอมทางจมูก อร่อยทางลิ้น นิ่มนวลทางผิวหนัง

หารู้ไม่ว่า อารมณ์นั้นที่ให้ความรู้อย่างนั้นนะ ถ้าเพียงแต่

เปลี่ยนเวลายันสักนิด มันก็ไม่ใช่เป็นอย่างนั้น มันจะหมดความ
สวยงาม ไพเราะ หอมหวาน อร่อย หรือนิมนวลไปทันที เรา
รู้ว่าไอ้เรื่องเวลานี้ไม่ใช่เรื่องเล็ก เป็นเจ้าก็เจ้าการที่ทำให้อารมณ์
นั้น ๆ เกิดเป็นอิฏฐารมณ์ขึ้นมา เป็นที่ตั้งแห่งความรัก เป็นที่ตั้ง
แห่งความพอใจ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด เป็นที่ตั้งแห่งความ
หลงใหลเพติดเพลิน

นี่รู้ในขั้นนี้ว่าเวลา เวลานั้นนะเป็นส่วนประกอบของ
อารมณ์ เพื่อให้อารมณ์นั้นเหมาะสมกับประสาทสัมผัสที่จะรับ
อารมณ์นั้น ๆ แล้วก็เป็นที่อร่อยพอใจที่สุด แล้วก็ลด ลด
ลดลงมากกระทั่งไม่น่าพอใจ น่าเกลียด น่าชังที่สุด มันเป็นเพียง
ความต่างของเวลาที่ใช้ในการกระทำ ในการรับซึ่งอารมณ์นั้น ๆ

ขอให้รู้ไว้ว่าเวลามันมีฤทธิ์เดช ที่ลึกลับอย่างนี้ไว้ทีหนึ่ง
ก่อน แล้วก็ไปศึกษาต่อไป รู้เรื่อง *Time and Space* อะไร
มากขึ้น ๆ ให้รู้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าไอ้สองอย่างนี้ มันทำให้เกิด
อารมณ์ที่มีค่า ที่จะครอบงำจิตใจ แล้วเราก็จะได้รู้สึก ว่า โอ้ มันก็
อย่างนั้นแหละ เสียงนั้นก็อย่างนั้น เสียงนั้นก็อย่างนั้น เสียงนั้น
ก็อย่างนั้น เสียงนั้น คืออย่างนั้นเอง อย่างนั้นเอง แต่มันไม่เคย

ถูกสอนอย่างนี้ มันไม่เคยถูกแนะนำอย่างนี้ มันหลงมาตั้งแต่เล็ก ๆ
เสียงตัวไหน โน้ตตัวไหนที่เราเคยฟังแล้วเพราะหูที่สุด พอขยาย
เวลาให้มันสั้นหรือยาวออกไป มันก็หมด หมดความไพเราะ
เช่นนั่นทันที คือไปเปลี่ยน *Frequency* ของเสียงนั้น ซึ่งเท่ากับ
เปลี่ยนเวลา เปลี่ยนค่าของเสียงนั้น

เวลาคือระยะ

ระหว่างความอยากกับความสมอยาก

...

เมื่อเราอยาก เวลา ก็เกิดขึ้นทันที

ถ้าเราไม่ต้องการอะไร เวลา ก็ไม่มี

พอสมอยากเสียเวลา ก็หยุด

เวลาคือระยะระหว่างความอยาก กับความสมอยาก

...

เดี๋ยวนี้เราก็อยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยอารมณ์แต่ละอย่าง ๆ ซึ่งมันประกอบจำกัดอยู่ด้วย ปริมาตรปริมาณของไ้เวลาและพื้นที่อย่างทีกล่าวแล้ว ทีว่าสวย ว่าไพเราะ ว่าหอม พอไปเปลี่ยนขนาดแล้วมันก็กลายเป็นของคนละอย่าง อย่างเช่นเราชอบหน้ารูปไข่อย่างนี้ พอเปลี่ยนจากหน้ารูปไข่ให้ยาวไปหะสองสามนิ้ว มันก็หมด หมดความสวยแล้ว นี่ก็เปลี่ยนขนาด ถ้าเปลี่ยนเวลาที่ดู ใช้เวลาที่ดูซึ่งถ้าจะมันเปลี่ยนได้นะ มันก็มองเห็นภาพอีกอย่างหนึ่ง

ต้องไปศึกษาดูว่า ไ้ รูป เสียง กลิ่น รส โณภูฐัพพะ นี้ ขึ้นอยู่กับเวลาและพื้นที่ที่มันประกอบกันขึ้นเป็นอารมณ์สำหรับสัมผัสกับจิตใจของคนเรา แล้วก็หลงกันอยู่อย่างเต็มที่ สุดเหวี่ยงกันอย่างที่ ฝ่ายรักก็รักหลง ฝ่ายเกลียดฝ่ายกลัว ก็เกลียดกลัวกันจนถึงสุดเหวี่ยง มันก็เลยอยู่ในโลกแห่งความหลอกลวง แห่งความหลอกหลอนของอารมณ์ ตลอดเวลาจนกว่าจะตาย ไม่รู้เรื่องนี้

ถ้านักวิทยาศาสตร์เขาสนใจจะสอนเรื่องนี้ เขาประดิษฐ์
เครื่องมือเครื่องใช้อะไรให้พิสูจน์ให้เห็นได้ง่าย ๆ ง่าย ๆ จนมัน
หลอกลวงเราไม่ได้แล้ว จะเป็นการดีที่สุด เป็นการทำกุศลใหญ่
หลวง นี่เรื่องเวลาและพื้นที่ที่ประกอบกันอยู่กับอารมณ์ที่เรา
หลงกันอยู่ทุกวันนี้ มันมีอยู่อย่างนี้พอแล้ว

ที่นี้จะพูดถึงเวลาที่ในความหมายหนึ่งซึ่งทำให้เรามี
ความทุกข์มากไปกว่านี้อีก ไฉนที่เขาพูดว่าเวลาไม่ใช่มีอยู่จริง
นั่น มันเดา มันคาดคะเน เพราะมันเอาวัตถุเป็นหลักมากเกินไป
แต่ถ้าทางธรรมะ เขาก็เอาความรู้สึก เอาความรู้สึกทางจิตใจเป็นหลัก
พูดได้ว่า เวลา เวลา นั้นมีอยู่จริง นี่เป็นสิ่งที่ดูร้ายที่สุด ร้ายกาจ
ดูร้ายที่สุด คือมันกัดคนที่มีความเวลา

ที่จะต้องพูดกันก่อนก็คือว่า เวลาคืออะไร เวลาคือ ระยะ
ระหว่างความอยากกับความสมอยาก เรื่องทุกอย่าง แต่ละ
เรื่องนะ มันมีจุดตั้งต้นของความที่ไปอยากมันเข้า แล้วก็ต้อง
รอ รอ รอ รอจนกว่าจะสมอยาก จุด ๒ จุดนี้นั่นนะ ในระหว่าง
นี้นั่นนะคือเวลา

ฉะนั้นถ้าเราไม่อยากอะไร อยู่เฉย ๆ มันก็เหมือนกับไม่มี
เวลา ไปดูให้ดีสิ เวลาที่มีความหมาย มีฤทธิ์มีเดชขึ้นมาก็เพราะว่า
ความอยากของคนนั้นแหละ ของคนคนนั้นเอง เวลานั้นในพระ

บาลีกกล่าวว่า มันกัด กัด กัดกินสรรพสัตว์และกัดตัวมันเองด้วย
ตัวมันเองก็สิ้นไป กัดตัวมันเอง และกัดสรรพสัตว์คือมันก็กัด
หัวใจคน คนที่รู้สึก หรือเกี่ยวข้องกับเวลา

มันต้องมีความอยากนะ มันจึงจะมีจุดตั้งต้นที่ความ
อยาก แล้วมันต้องรองจนกว่าจะได้สมอยาก ตรงนั้นเป็นยังไง
บ้าง มันกัดหัวใจก็มากน้อย ทำความยุ่งยากลำบากสักเท่าไร
เรียกว่าไม่ทันเวลา มาไม่ทันเวลา ได้ไม่ทันเวลา เลยเวลาแล้ว
ไม่ได้ อย่างนี้เป็นต้น

ระหว่างที่อยาก หรือต้องการ แล้วก็กว่าที่มันจะได้ตามที่
ต้องการนั้นนะ เป็นสิ่งที่เรียกว่าเวลา ถ้าไม่มีความอยาก สมมติ
ว่าเป็นพระอรหันต์ไม่มีความอยาก มันก็ไม่มีไ้ ๒ ระยะเวลาสั้นนะ
ไม่มีระยะ ๒ จุดที่ว่า เมื่ออยากแล้วกว่าจะได้สมอยาก มันไม่มี
มันไม่มีแก่พระอรหันต์

ดังนั้นพระอรหันต์จึงไม่มีความทุกข์ที่เกี่ยวกับเวลาหรือ
ความอยาก พอเราอยาก อยาก อยาก อยากนี่ก็เหมือนกับเข้มน
นาฬิกาหมุนไปจี๋เลย พอเราหยุดอยาก พอเราหยุดอยาก เข้มน
นาฬิกาก็หยุดหมุน เข้มนาฬิกาหยุดหมุนสำหรับผู้หยุดอยาก
หรือไม่มีความอยาก

ถ้าเราเกิดพอใจในความไม่อยาก ยินดีในความที่ไม่ต้องอยาก นั่นแหละ ใจเข้ามาพิกานั่นจะหมุนกลับเลย หมุนถอยหลัง หมุนกลับเลย พูดอย่างนี้ฟังไม่ถูกก็ได้ แต่ถ้าเป็นนักคิดหรือนักศึกษาในทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับเวลาและพื้นที่นี้กันบ้างจะเข้าใจ

เมื่อเราอยาก เวลาเกิดขึ้นทันที ถ้าเราไม่ต้องการอะไร เวลาที่ไม่มี พอสมอยากเสียเวลาก็หยุด เวลาที่เรานอนหลับไม่ต้องการอะไรนั่นนะ เข็มนาฬิกาก็หยุด คือเวลาไม่ได้เป็นไป ไม่ได้แผดเผาหัวใจ แต่มันไม่ใช้นาฬิกานี้นะ ซึ่งมันเดินถึงเราหลับหรือตื่น นาฬิกานี้ก็ยังคงเดินอยู่

แต่ว่านาฬิกาทางวิญญาณ ทางจิตใจลึกซึ้งนั้นมันหยุด เพราะเราไม่ได้ต้องการอะไร พระอรหันต์จึงไม่มีความทุกข์ เพราะท่านไม่มีเวลา หรือเวลามันหยุด ในตัวเรานี้กลัวแต่จะไม่ทันเวลาอยู่เรื่อย กระหืดกระหอบจะต้องรีบทำงานให้ทันเวลาให้ได้สมอยาก ให้ได้สมอยากเร็ว ๆ ระหว่างความอยากกับความสมอยากนั้นมันก่อกินหัวใจ ก่อกินหัวใจ นั่นนะคือความทุกข์

พอพูดอย่างนี้แล้ว ก็คงจะนึกออกกันทุกคนละมังว่า ที่ว่าค้นหาเป็นเหตุให้เกิดทุกข์นั้นมันหมายความว่าอย่างไร ที่

พระเจ้าท่านตรัสไว้ในเรื่องอริยสัจ ๔ ว่าต้นเหตุเป็นเหตุให้เกิดทุกข์นั้นมันหมายความว่าอย่างไร เพราะมันมีความอยาก แล้วมันไม่ได้้อย่างอยาก ตรงนั้นมันก็เป็นทุกข์

คือความอยากมันเป็นเหตุให้เกิดความรู้สึกเจ็บปวดรวดร้าวขึ้นมา ท่านจึงพูด เป็นอะไร เป็น เป็นวิัตถุธรรมขึ้นมาว่า เวลามันกัตกินสรรพสัตว์ สัตว์ตัวไหนมีเวลา สัตว์ตัวนั้นจะถูกเวลากัตกิน เมื่อใดสัตว์ตัวไหนมีเวลา เมื่อนั้นสัตว์ตัวนั้นจะถูกเวลากัตกิน

เมื่อมีความอยาก เมื่อมีความอยากในสิ่งใด มันก็เกิดเป็นจุดตั้งต้นของความอยาก กว่าจะได้สมอยากนั้นคือเวลา มันกัตกินหัวใจเราตลอดเวลา ถ้าเราอยากเรื่อย ตั้งแต่เกิดจนตาย ก็หมายความว่าเวลามันกัตกินเราตั้งแต่เกิดจนตาย

นี่เราอาจจะอยากอยู่โดยไม่เต็มสำนึก ต้องการอะไรอยู่ตลอดเวลา แต่ไม่สำนึกมันก็ลืมนไปบ้าง ตอนนั้นมันก็ไม่เป็นทุกข์ ถ้าความอยากมันไม่แสดงตัวออกมา มันก็ไม่มีเวลา มันก็ไม่เป็นเวลา ไม่ใช่เวลาที่จักกัตกินหัวใจให้เป็นทุกข์ พอเราหยุดความอยากหรือหยุดค้นหาเสียได้ เวลาหยุดหมดเลย ไม่มีอะไรทรมาณหัวใจด้วยเรื่องว่ามันไม่ทันเวลา ไม่ทันเวลา

พระอรหันต์กินเวลา บุญชนถูกเวลากิน

...

ที่นี้การที่ปฏิบัติธรรมะจนกระทั่งขั้นสูงสุด ตัดกิเลส ตัณหาเสียได้ล่ะ มันจึงอยู่เหนือเวลา อยู่เหนือเวลาเหนืออำนาจของเวลา เวลาไม่แตะต้องคนชนิดนี้ เวลาไม่กั๊กกินหัวใจของคนชนิดนี้ คนชนิดนี้กลับเป็นผู้กินเวลา พุดให้มัน ให้มันสมกัน พระอรหันต์นี่กินเวลา บุญชนถูกเวลากิน เวลากินบุญชน แต่เมื่อเป็นพระอรหันต์เสียแล้วกินไม่ได้ พระอรหันต์กลับกินเวลาก็คือว่าไม่ทำอะไรท่านได้

เวลามันจะหมุนไปอย่างไร ตามไอ้ที่โลกหมุน หรืออาทิത്യเดิน มันก็ไม่ทำอะไรพระอรหันต์ เพราะในหัวใจของท่านไม่มีความอยาก ไม่มีความต้องการ จุดตั้งต้นของเวลาฝ่ายจิตฝ่ายวิญญาณมันไม่มี มีแต่เครื่องนับเวลาทางวัตถุภายนอก นับไปสิ ชั่วโมง วัน เดือน ปี นับโดยไอ้สิ่งที่เป็นเครื่องกำหนดนับ หรือนาฬิกาหรืออะไรก็ตาม ไอ้เวลาที่กำหนดด้วยเครื่องกำหนดเวลาอย่างนั้น มันยังไม่ใช่เวลาอันแท้จริง

แต่พอเรามีความอยาก พอเรามีความอยากอะไรขึ้นมา อย่างหนึ่ง กว่าจะสมอยากนั้นล่ะ ไอ้เวลานาที วินาที ชั่วโมง มัน

เกิดไปมีน้ำหนักรวม มีความหมายขึ้นมาทันที นาฬิกาไม่เดินเปล่าแล้ว มันมีความหมายแก่จิตใจของเราขึ้นมาทันที ทำให้ต้องกลัว จะไม่ทันเวลา กลัวเสียเวลา กลัวจะล้มละลายเพราะไม่ทันเวลา

แต่ถ้าเราไม่ต้องการอะไรเท่านั้นแหละ เพราะเรารู้ธรรมชาติสูงสุดตามที่เป็นจริงว่ามันเช่นนั้นเอง มันเช่นนั้นเอง มันเช่นนั้นเอง ไม่ต้องการอะไร ก็เลยอยู่เหนือเวลา เวลาไม่มาย่ำยีหัวใจ นี่คือการดับทุกข์สิ้นเชิง ไม่มีสิ่งที่เรียกว่าตัณหา ตัณหาอันเป็นเหตุให้เวลาเกิดมีฤทธิ์มีเดชขึ้นมา เพราะตัณหา ตัณหาในความอยากที่เกิดมาจากความโง่ นี่จะรู้กันแล้วหรือยังก็ไม่ทราบ แต่เคยพูดหลายสิบครั้งแล้วว่า ไอ้ตัณหา ตัณหานะ คือโลภะ โลภะนะ เป็นความอยากด้วยความโง่

ถ้าต้องการด้วยสติปัญญา มันไม่ใช่ความอยากอย่างนี้ มันไม่ทำให้เป็นทาสของเวลา มันทำให้จัดให้ทำไปได้โดยไม่ต้องมีความอยาก เมื่อไม่มีความอยาก เวลามันก็ไม่มี เวลามันไม่กัดหัวใจ นี่ถ้าเราจะเป็นอยู่กัน อย่างที่ว่าเวลาไม่กัดหัวใจนี้จะดีสักเท่าไร จะเป็นสุขสักเท่าไร แต่นี้เรายังมีความอยาก ตั้งแต่เกิดมามีจุดตั้งต้นความอยากไปจนตายโน่น ระหว่างนี้ก็ทรมาณไปสิมันมีความอยากอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง อยู่ตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนตาย

นี่ถ้าเฉพาะเรื่อง มันก็มี มีจำกัด เฉพาะเรื่อง เฉพาะเรื่อง เช่นว่าจะเรียนให้จบประถมศึกษา ก็เวลามันก็มีเท่านั้น เรียนให้จบมัธยมศึกษา เวลาที่มีเท่านั้น เรียนให้จบมหาวิทยาลัยเวลาก็มีเท่านั้น จะมีเงินสักล้านหนึ่ง เวลามันก็จำกัดอยู่เท่านั้น จะมีเงินสักร้อยล้านพันล้านเวลามันก็จำกัดอีก ใจความอยากเป็นจุดตั้งต้น กว่าจะสมอยากนั้นคือเวลามันจะกัดกินหัวใจ เหมือนกับสัตว์ร้ายจะมาขบกัด เวลา

เราจะเป็นอยู่ด้วยชีวิตชนิดนั้นหรือ ดี ถ้าใครเห็นว่าดีก็เอา ก็เห็นเป็นอยู่ ถ้าจะเอาประโยชน์จากพระพุทธศาสนา ละก็ ต้องศึกษาวิธีที่หยุดความอยากเสีย กำจัดความอยาก คือ ตัณหา หรือโลภะเสีย ไม่ต้องอยาก จะต้องการ ควรจะทำอะไร จะกิน จะมี จะใช้ จะเก็บ ก็ไม่ต้องอยาก นั่นแหละคือศิลปะที่จะชนะเวลา

ถ้าเป็นนักเรียน จะเรียนหนังสือ ก็เรียนด้วยสติปัญญา อย่าเรียนด้วยความอยาก อย่าเรียนด้วยความต้องการ อย่าเรียนด้วยความยึดมั่นถือมั่น มันก็จะเรียนได้ดี เรียนสนุก และได้ผลดี อย่าเรียนด้วยความอยาก อย่าอยู่ด้วยความหวัง

ถ้าอยู่ด้วยความหวังมันจะกัดหัวใจ ตลอดเวลา

...

พวกฝรั่งน่าจะมาสอนให้พวกเราว่า จงอยู่ด้วยความหวัง
จงมีชีวิตอยู่ด้วยความหวัง ถ้าจริงเหมือนอย่างนั้น เราจะพูดว่า
ไอ้ฝรั่งโง่ มันอยากจะทำให้มีเวลาเกิดขึ้นมาขบกัดหัวใจของ
บุคคลผู้อยาก พอความหวังเกิดมันก็ตั้งต้น ตั้งต้นอยาก กว่าจะ
สมหวังนานเท่าไร มันก็กัดหัวใจเท่านั้น

อย่าเป็นทาสปัญญาของพวกฝรั่งกันนักเลย เรื่องการ
ศึกษาอะไรก็ดี เราจะเป็นพุทธบริษัทที่จะอยู่ด้วยสติปัญญา ไม่
อยู่ด้วยความหวัง ถ้าอยู่ด้วยความหวังมันจะกัดหัวใจตลอด
เวลาเหมือนกัน จะเรียนหนังสือ จะทำการงาน จะทำสวนทำนา
อย่ามีความหวังชนิดโง่ ๆ อย่างนั้น

มีแต่สติปัญญาก็ทำไป ทำไป ทำไป ไม่มีความทุกข์เลย
ผลก็เกิดขึ้น ข้าวก็ออกรวง อะไรก็ ต้นไม้ก็ออกผล โดยที่
ไม่ต้องทรมานหัวใจเรา เด็ก ๆ ถูกสอนมาผิด ๆ ให้มีชีวิตอยู่ด้วย
ความหวัง จะได้ผอมเหลือง จะได้เป็นวัณโรคตาย เพราะว่า

ชีวิตมันธรรมดาอยู่ด้วยความหวัง อย่ามีชีวิตอยู่ด้วยความหวัง
นั้นแหละจะเป็นพุทธบริษัท

พุทธบริษัทแปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน รู้ความจริง แล้วก็
ก็ตื่นจากหลับ แล้วก็เบิกบานสดชื่นอยู่ เพราะว่าไม่มีความหวัง
อย่ายี้หัวใจ ไม่มีความอยากอย่ายี้หัวใจ เวลาไม่มีความหมาย เวลา
ไม่กัตกินหัวใจ นาฬิกาเดินไป เดินไป แต่มันไม่กัตหัวใจกูก็แล้ว
กัน เพราะกูไม่อยากจะอะไร ไม่ได้หวังอะไร ให้มัน ทำให้มันกัต
หัวใจ ก็ทำไป ทำไป งานก็สำเร็จ ผลงานก็ได้ โดยไม่ต้องอยาก
ไม่ต้องหวัง นี่ความเป็นพุทธบริษัทแท้มันอยู่ที่ตรงนี้

อย่ามีชีวิตอยู่ด้วยความอยากคือ กิเลส ตัณหา หรือ
อวิชชา ความโง่ ที่เข้มข้นจนเป็นอุปาทานยึดมั่นถือมั่นว่าตัวกู
ตัวกูมีอยู่ ตัวกูจะเอานั้น ตัวกูจะเอานี้ ตัวกูจะเอาให้ได้อย่างนั้น
ตัวกูจะเอาให้ได้อย่างนี้ นี่เป็นอุปาทานเข้มข้นของความอยาก
และความหวัง ก็ได้เป็นทุกข์ ตามปริมาตรปริมาณของไอ้ความ
อยากนะ มันมีมากน้อยเท่าไร ความอยากความหวังมีมากเท่าไร
มันก็เป็นทุกข์เท่านั้น

เวลากินสรรพสัตว์ พร้อมทั้งตัวมันเอง

...

นี่เราจะได้เป็นทุกข์อยู่ เท่า ๆ กับที่เราโง่ หลง มีความ
อยาก มีความหวัง ไม่อยู่ด้วยสติปัญญา เก็บไปเสีย ไร้ความ
อยากความหวังนะ เก็บไปเสีย เหลืออยู่แต่สติปัญญา รู้ว่าควร
ทำอะไร ควรทำอะไร เขาทำอะไร ทำอย่างไร ก็ทำไปด้วยสติ
ปัญญา คำว่าความอยาก ความหวังนี้มันเป็นโง่ เป็นเรื่องของ
ความโง่ มันเป็นความโง่ หรือเป็นเรื่องของความโง่ พอเกิดขึ้น
แล้วก็ทำให้เกิดการก่อกวนจิตใจของผู้อยากของผู้หวัง นั้นนะคือ
เวลากินสรรพสัตว์

ตามพระบาลีที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า เวลากินสรรพ-
สัตว์ ไร้ส่วนที่ว่าพร้อมทั้งตัวมันเองนั้นมันแน่นอนแล้ว ตาม
ธรรมชาติมันก็ล่วงไป ตามอำนาจของเวลา เช่นว่าจากเกิดก็มา
แก่ มาเจ็บ มาตายนี่ คนก็ดี สัตว์ก็ดี ต้นไม้ต้นไม้ไร่ก็ดี มันเปลี่ยนไป
จากเกิดไปสู่ความตาย นั้นเป็นเรื่องเวลาของไอ้วัตถุล้วน ๆ ฝ่าย
วัตถุล้วน ๆ

แต่ถ้าเกี่ยวกับจิตใจนี้มันหมายถึงความหวังความอยาก

นี่ เวลาที่ก่อกินจิตใจ ส่วนเวลาของวัตถุธาตุ เช่นว่าตั้งแต่มันเกิดมา มันเปลี่ยนไป มันแก่ มันดับ ถ้าอย่าไปรับเอามาเป็นของเรา มันก็ไม่มีปัญหาอะไร มันไม่มีฤทธิ์เดชอะไร เพราะเราไม่ได้อยากอะไร มันเป็นเรื่องของมัน เช่นว่าร่างกายนี้ พอเกิดมาจากท้องแม่แล้ว มันก็เริ่มโต โต โต เปลี่ยนแปลงไป เปลี่ยนแปลงไป แก่ ชรา ไม่เท่าไรก็ตาย เน่าเข้าโลง เอาเข้าไปสิ เป็นเรื่องของร่างกาย จิตใจไม่ได้รับมาเป็นของกู ให้เป็นของธรรมชาติ เช่นนั้นเอง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ของธรรมชาติ เหล่านั้นเอง จิตใจก็ไม่เป็นทุกข์

ฉะนั้นจึงไม่เป็นทุกข์จนกระทั่งร่างกายนี้มันแตกทำลายลง ตลอดเวลานั้นไม่มีความทุกข์เลย ตลอดเวลาที่ยังเป็น ๆ อยู่นี้ ถ้าเข้าถึงความรู้อันนี้ละ แล้วก็จะไม่ถูกเวลาก่อกิน แล้วเราก็ไม่มีความทุกข์ คือไม่มีต้นเหตุที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ตามหลักของอริยสัจ ๔ ประการว่า ความทุกข์เกิดมาจากต้นเหตุ อย่าให้มีต้นเหตุเกิดขึ้นในใจ แล้วเวลามันก็ไม่มี ความหมาย

เวลาจะมีความหมายรุนแรงเฉพาะผู้ที่มีความอยาก หรือมีต้นเหตุ มีความต้องการอย่างโง่เขลา เวลามันก็จะเป็นสัตว์ร้าย

ดูร้าย ขบกัด เคี้ยวกินไอ้คนนั้นขึ้นมาทันที นี่เรียกว่าเวลาที่มีอยู่จริง อย่าไปหลงตามไอ้คนบางพวก บางคน ที่ว่าเวลามีได้มีอยู่จริง ไม่ต้องสนใจ

ที่นี้บางพวกก็สนใจเกินไป จนถึงกับเป็นทาสของเวลา สร้างเวลาขึ้นมาให้เป็นนายของตัวเองมากเกินไป เป็นทุกข์เกินไป เตื่อตร้อนเกินไปจนเป็นบ้า จนเสียดสี จนเป็นโรคประสาท เพราะความอยากมันนั้นที่มันทรมาณใจมากเกินไป นี่เรียกว่าเวลากัดเอาฉิบ ฉิบหายหมด เวลากัดเอาฉิบหายวินาศหมดแล้ว

นี่เราเป็นพุทธบริษัท อย่าโง่ถึงขนาดนั้น ต้องอยู่ด้วยความสดชื่น แจ่มใส จิตใจก็แจ่มใส ร่างกายก็สดชื่นแจ่มใส สติปัญญาก็สดชื่นแจ่มใส ชีวิตนี้เป็นชีวิตเย็น เป็นนิพพาน อยู่ที่นี่ไม่ต้องตาย ยังไม่ทันตาย ถึงจะมีความตายอยู่ข้างหน้า ก็ไม่มีความหมายอะไร เห็นเป็นของธรรมดาอย่างนั้น ไม่มีความกลัว ไม่มีความอยาก ไม่มีความอะไรเกี่ยวกับความตาย ความตายไม่ใช่ของเรา ความตายเป็นของธรรมชาติ ความเกิดเป็นของธรรมชาติ ความแก่เป็นของธรรมชาติ ความตายเป็นของธรรมชาติ เราก็ไม่มีความทุกข์เลย

นี่เรารู้เรื่องความจริงของธรรมชาติ ซึ่งเกี่ยวข้องกันอยู่กับคนทุกคนในโลก ผู้ไม่รู้จักเวลา แล้วเวลามันก็เคี้ยวกิน ขบกัด บุคคลนั้นอยู่ตลอดชีวิต ก็เป็นทาสของเวลา เป็นทาสของกิเลส จมอยู่ในความทุกข์ นี่ไม่ใช่พุทธบริษัท ถ้าเป็นพุทธบริษัทต้องรู้เรื่องนี้ถึงขนาดที่ว่าไม่เกิดเหตุอย่างนี้ ไม่เกิดอาการอย่างนี้ จิตใจเป็นผู้รู้ เป็นผู้ตื่น เป็นผู้เบิกบานอยู่ตลอดเวลา ไม่โง่งจนปล่อยให้ปรุง ปรุง ปรุง ปรุงเป็นความอยาก หรือเป็นกิเลสตัณหาขึ้นมา อย่าโง่งจนเปิดโอกาสให้ภายในจิตปรุงกิเลสตัณหาขึ้นมา อยู่ด้วยสติปัญญาตลอดไป ตลอดไป

ก็ควบคุมไว้ได้ ไม่ปรุงแต่งกิเลส ไม่ปรุงแต่งตัณหา ไม่ปรุงแต่งเหตุให้เกิดทุกข์ แล้วทุกข์ก็เกิดไม่ได้ ตามกฎของอิทัปปัจจยตา ถ้ามีเหตุของความทุกข์ ความทุกข์ก็เกิดขึ้น ไม่มีเหตุของความทุกข์ ความทุกข์ก็ไม่เกิดขึ้น หรือมาทำลายเหตุแห่งความทุกข์เสีย ความทุกข์ก็ดับไป เป็นเรื่องตามธรรมชาติ ตามกฎของธรรมชาติที่มีอยู่อย่างตายตัวอย่างนี้ อย่างนี้

นี่เรียกว่าพุทธบริษัทมีสติปัญญา สมกับคำว่า พุทธะ พุทธะ พุทธะ นี่แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ก็ต้องรู้ในข้อนี้ ไปรู้

ในข้ออื่นจะมีประโยชน์อะไร รู้ว่านี่เป็นอย่างนี้ หายโง่ คือ ตื่น
จากหลับ เพราะสดชื่นแจ่มใส เพราะไม่ถูกความทุกข์เบียดเบียน

ลักษณะของพุทธบริษัท ต้องเป็นผู้รู้ รู้ถูกต้องตามที่
เป็นจริง และตื่นจากหลับ คือหลับความโง่ ตื่นจากความโง่
นี้ก็เบิกบานอยู่เหมือนกับดอกไม้เบิกบานสดชื่น แจ่มใส มี
ประโยชน์ถึงที่สุด จึงเอาเรื่องเวลามาพูดให้ฟัง เพื่อพุทธบริษัท
จะได้รู้เรื่องลึก เรื่องความลับของเวลา ของสิ่งที่เรียกว่าเวลา

ซึ่งทางวิทยาศาสตร์เขาก็ค้นพบกันมากขึ้น ๆ เรื่อง *Time
and Space; Time คือ กาละ, Space คือ เทศะ* กาลเทศะ
ซึ่งเป็นสิ่งที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับไอ้อารมณ์ของจิต จิตไปรู้สึก
ต่ออารมณ์อะไร ไอ้เรื่องเวลาและพื้นที่นี้ มันจัดให้สำหรับหลง
สำหรับโง่

ตามความรู้สึกของเด็ก ๆ มันก็อาจจะรู้สึกว่าเสียงที่
เพราะที่สุด มันต่างคนละอย่างกับเสียงที่ไม่เพราะ ของที่หอม
ที่สุดมันต้องเป็นต่างกันคนละอย่างกับของที่มันเหม็น ที่จริงมัน
ไม่ไม่ต่างกันนะ ไม่ใช่ต่างกันตรงกันข้าม มัน มันขนาดของ
ไอ้เวลาและพื้นที่ ต่างกันนิด นิด ๆ นิด ๆ นิด ๆ นิด ๆ นิด ๆ ไป ตั้งแต่

หอมที่สุดจนไปถึงเหม็นที่สุด มันคือสิ่งเดียวกัน เพียงแต่ขนาดของไอ้ *Time and Space* น่ะในอารมณ์นั้น ๆ น่ะมันต่างกัน พอรู้เรื่องนี้เรื่อง รู้เรื่องความหลอกลวงของอันนี้แล้วมันก็ไม่ต้องถูกหลอก ไม่ต้องถูกหลอก ไม่ต้องเป็นทุกข์เพราะอารมณ์

ไอ้เรื่องธรรมดาแท้ ๆ ที่ต้องพูดก็คือว่า เดียวนี้เราทุกคนมันตกเป็นทาสของอารมณ์ ชีวิตทั้งชีวิตทั้งหมดนี้มันตกเป็นทาสของอารมณ์ เพราะเราโง่ในเรื่องนี้ อารมณ์ที่น่ารักมามันก็รัก อารมณ์ที่น่าเกลียดมามันก็เกลียด อารมณ์ที่น่าโกรธมามันก็โกรธ อารมณ์ที่น่ากลัวมามันก็กลัว มันก็มีอารมณ์ที่หลอกให้หลงวิตกกังวลอาลัยอาวรณ์ ไม่หลุดพ้นไปจากจิตใจได้

แล้วก็มันพาลหาเรื่องออกไปถึงผู้อื่น เกี่ยวข้องกับผู้อื่น กลายเป็นอารมณ์สองชั้นสามชั้น นั่นแหละกลายเป็นศัตรู คู่ต่อสู้ คู่แข่งขัน คู่แย่งชิงอารมณ์ระหว่างกันและกัน อ้าวแล้วก็เกิดศัตรูที่เป็นบุคคลภายนอกขึ้นมาอีก อารมณ์ในภายในมันก็เป็นศัตรูทำอันตรายมากอยู่แล้ว แล้วก็เป็นที่เกิดศัตรูภายนอกที่เป็นคู่เวร ศัตรูต่อสู้ทำลายล้างกันอีก มันก็มากยิ่งขึ้นไปอีก

อ่านหนังสือเล่มข้างในที่มีอยู่ในจิตใจ

...

ขอให้ดู คือเรียนจากข้างใน อย่างที่พูดมาแล้วหลายสิบ ครั้งแล้วว่า เรียนจากข้างใน ดูจากข้างใน ไม่ใช่ว่า จากสมุด จากหนังสือ จากตำรา จากพระไตรปิฎก มันเป็นแต่เพียงเล่าเรื่องไว้ให้ฟังสำหรับเราจะศึกษาแล้วเอาไปเรียนจากข้างใน พระไตรปิฎก ๘๔,๐๐๐ ข้อนั้นนะ เป็นคำบรรยาย คือบันทึกของไอ้สิ่งเหล่านี้ แต่มันจะบอกให้เห็นชัดหรือรู้สึกด้วยจิตใจไม่ได้ เราต้องเอาเรื่องนั้นมาศึกษาเข้าใจดีแล้วก็ไปใช้เป็นเครื่องมือเรียนจากข้างใน ดูจากข้างใน ศึกษาจากข้างใน ในจิต ในชีวิต จึงจะพบไอ้ตัวจริง โอ้ มันอยู่อย่างนี้ ความทุกข์อยู่อย่างนี้ เหตุให้เกิดทุกข์อยู่อย่างนี้ วิธีดับก็คืออย่างนั้น ๆ

ฉะนั้น อย่าลืมเสีย อย่าลืมเสียที่ว่าจะต้องเรียนจากข้างใน พูดได้เหมือนกันว่าหนังสือเล่มข้างใน อย่าอ่านแต่หนังสือเล่มข้างนอก ขอให้อ่านหนังสือเล่มข้างในที่มีอยู่ในจิตใจ ในหัวใจ หนังสือนั้น เป็นหนังสือภายใน บรรจุมั่วทุกเรื่อง เช่นเดียวกับพระไตรปิฎกนั้นเป็นบันทึกของเรื่องเหล่านั้นไว้ แต่เรื่องตัวจริงอยู่ข้างใน

เพราะฉะนั้นเราจึงหาไม่พบในพระไตรปิฎก ใ้ที่เป็นตัวจริง พบแต่บันทึกเรื่องนั้น ๆ เล่าว่าอย่างนั้น ๆ ที่นี้พอเรามองเข้าไปข้างใน มันจะพบตัวจริงทั้งหมด เรื่องทุกข์ก็ดี เหตุให้เกิดทุกข์ก็ดี ความดับทุกข์ก็ดี ไ้ทางให้ถึงความดับทุกข์ก็ดี มันอยู่ในข้างใน ในร่างกาย ที่ยาวเพียงวาหนึ่มี มีโลกทั้งหมดอยู่ในนั้น มีเหตุให้เกิดโลกทั้งหมดอยู่ในนั้น มีความดับสนิทแห่งโลกอยู่ในนั้น มีทางถึงความดับแห่งโลกอยู่ในนั้น

นี้ฟังถูกไหม ที่ว่ามีโลกมีจักรวาล มีทั้งหมดอยู่ในร่างกายที่ยาววาหนึ่ เพราะว่ไ้เครื่องให้รู้โลกนะมันอยู่ในร่างกายนี้ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มันอยู่ใน ในร่างกายนี้ ไ้ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่มันจะทำให้โลกมีขึ้นมาได้ มีความหมายขึ้นมาได้ อย่างที่พูดแล้วว่าถ้าเผอิญ เราไม่มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ๖ อย่างนี้ มันก็จะมีอะไร มันก็ไม่มีอะไร เพราะมันรู้สึกไม่ได้ แต่เพราะมี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มันรู้สึกอะไรได้ เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านั้นมันจึงมีขึ้นมา

เพราะความรู้สึกของตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ดังนั้นจึงมีไ้ความถูกต้องที่จะพูดว่า โลก เหตุให้เกิดโลก ความดับสนิทแห่งโลก หรือทางถึงความดับแห่งโลกมีอยู่ในร่างกายนี้ ที่ยาว

เพียงวาเดียวนี้ ที่ยังเป็น ๆ นะ ที่ยังไม่ตายนะ ที่นี้ความทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับแห่งทุกข์ ทางถึงความดับทุกข์ ก็มีอยู่ในร่างกายที่ยาวาหนึ่งนี้ ที่ยังเป็น ๆ อยู่

นี่เรียกว่าให้ดูข้างใน ให้มองเข้าไปข้างในแล้วก็จะพบตัวจริง ในพระคัมภีร์ทั้งหลายมีแต่บันทึก บันทึกเรื่องราว คำบรรยายที่มีคนพูดบรรยายไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ พระพุทธเจ้า เมื่อขึ้นไปถามพระพุทธเจ้าด้วยเรื่องอะไร ท่านก็ตอบอย่างนั้นนะ แต่ตัวจริงของเรื่องอยู่ในใจ ในชีวิตของคน

เดี่ยวท่านตอบเป็นคำพูด เป็นเรื่องราวของสิ่งเหล่านั้น นี่เราก็เก็บไว้เป็นบันทึก เป็นพระคัมภีร์ เป็นบันทึกของเรื่องราวเหล่านั้น บันทึกของเรื่องที่มีอยู่ในชีวิตจิตใจของคนแต่ละคน ที่จริงว่าอย่าลืมนะจะศึกษาธรรมะต้องศึกษาจากข้างใน ต้องมองเข้าไปดูจากข้างใน แล้วก็มี การตั้งต้นขึ้นมาอย่างไรเป็นความทุกข์

แล้วจะได้พูดตั้งแต่การพูดครั้งแรกแล้วว่า ก ข ก กา ของธรรมะนั้นคืออย่างไร จะต้องรู้ **อายตนิกรรรม ๕** หมวด หมวดละ ๖ อย่าง รวมเป็น ๓๐ อย่าง อย่างไร ทั้งหมดนั้นมันอยู่ในใจ อยู่ในชีวิต อยู่ในร่างกายนั้น พอรู้เรื่องเหล่านั้น ก็เห็นสิ่งเหล่านั้น

แล้วก็จัดการกับสิ่งเหล่านั้นอย่างถูกต้องตามวิธี แล้วความรู้สึก
ที่เป็นทุกข์มันก็เกิดขึ้นไม่ได้

ความดับแห่งทุกข์ก็อยู่ในร่างกายนี้ เกิดมาเป็นทุกข์ขึ้นมา มันก็ทำผิดในร่างกายนี้ แต่ความดับทุกข์ขึ้นมา ก็ทำถูกต้อง
ในร่างกายนี้ ความดับทุกข์มันก็อยู่ในร่างกายนี้ และการปฏิบัติ
ก็ปฏิบัติให้ถูกต้องโดยร่างกายนี้ ด้วยจิตใจนี้ว่าถูกต้อง เรื่อง
ธรรมะนี้มันเป็นเรื่องของจิตใจเสียมากกว่า แม้ร่างกายจะพิการ
แต่จิตใจไม่พิการ ก็รู้ธรรมะได้เท่ากัน

เออละ เป็นอันว่าเราได้พูดกันถึงเรื่องที่สำคัญที่สุดเรื่อง
หนึ่งคือ เรื่องเวลา เรื่องสิ่งที่เรียกว่าเวลา มันมีความสำคัญใน
ขั้นแรกก็คือมันทำให้เราหลงในอารมณ์ เวลานี้มันคู่กับพื้นที่ มี
ขนาดต่าง ๆ กันทำให้อารมณ์มีขนาดต่าง ๆ กัน นับตั้งแต่น่ารัก
ที่สุดไปจนถึงน่าเกลียดที่สุด นี่ความหลอกลวงของเวลา ทำให้
เราหลงในอารมณ์นี้ข้อแรก

ชีวิตชนิดไหนที่นาฬิกาหยุดเดิน ชีวิตชนิดไหนนาฬิกาเดินกลับ

...

ทีนี้เวลานั้นมันมาจากความอยาก เกี่ยวว่อยู่กับความอยาก ถ้าไม่มีอยาก ไม่มีเวลา ถ้าหยุดอยากได้เมื่อไหร่ เวลา ก็หยุด หยุดสำหรับบุคคลนั้น ซึ่งเปรียบเหมือนกับว่านาฬิกาหยุด เข็มนาฬิกาหยุดไม่เดินสำหรับบุคคลนั้น ซึ่งไม่มีความอยากหรือ ต้องการอะไร ถ้าเขาพอใจในความเป็นอย่างนั้น

ทีนี้จะเปรียบเสมือนกับว่า เข็มนาฬิกาเดินถอยกลับ เดินถอยกลับ ไม่เดินอย่างที่นาฬิกาธรรมดามันเดิน นี่เป็นเครื่องช่วยจำ เป็นเครื่องช่วยจำ ว่าชีวิตชนิดไหนที่นาฬิกาเดินไปข้างหน้า แล้วเดินเร็วเหมือนกับวิ่งไปเลย แล้วชีวิตชนิดไหนที่นาฬิกาเดินช้าลง เดินช้าลง เดินช้าลง ชีวิตชนิดไหนที่นาฬิกาหยุดเดิน ชีวิตชนิดไหนนาฬิกาเดินกลับ

เรื่องนี้มัน มันก็ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ว่าคนอื่นเขาจะไม่รู้ คนอื่นที่ไม่ใช่พุทธบริษัท เขาจะไม่รู้ คนที่เคยอ่านหนังสือของเชกสเปียร์ มีอยู่ตอนหนึ่งในเรื่องอะไรก็ไม่รู้ ไม่อยากจะจำ แต่

มันก็พูดถึงเรื่องนี้ เวลาของทนายความหรือของอะไร วังเร็ว เวลาของไอ้คนที่ไม่ต้องการอะไร ของพระของอะไรนี่ มันหลับ หยุด เวลาหยุด เวลาหยุดนิ่ง คือผู้ที่มีความต้องการมากนะ เวลาที่วัง

เพราะว่ามันไม่ได้ลึกลับซึ่งเกินไป จนไม่สังเกตเห็นได้ มันอยู่ที่ว่าเราไม่สังเกตนี้ ไอ้ความโง่ ความอวดดีของเรา มันไม่สังเกต มันไม่สนใจที่จะสังเกต มันก็ไม่ค่อยมีความรู้ในสิ่งเหล่านี้ แต่ถ้าเราพยายามที่สังเกต เป็นนักศึกษา เป็นนักสังเกต เหมือนกับนักวิทยาศาสตร์ทั่ว ๆ ไปแล้วเราก็จะพบไอ้สิ่งเหล่านี้ขึ้นมาทีละเล็กทีละน้อย ทีละเล็กทีละน้อยได้ด้วยตนเอง จะพบมากขึ้นเมื่อมาศึกษาตำรับตำราที่เขาไว้ไว้ให้

แต่ถ้าเป็นเรื่องทางจิตทางวิญญาณแล้วก็มีในคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาที่เป็นคำตรัสของพระพุทธเจ้าอย่างละเอียดทีเดียว เราก็เรียนตามนั้นไปได้ แล้วก็ไปหาของจริงเอาในชีวิตจิตใจ เรียนแผนทีก็เพื่อจะเดินไปบนแผ่นดินจริง ๆ

เราเรียนแผนที่อยู่บนในกระดาษนี้ แต่เพื่อไปเดินบนแผ่นดินจริง ๆ ไปถึงที่เราต้องการจะไปจริง ๆ เรียนธรรมะในหนังสือหรือฟังบรรยาย หรือ มันก็คืออย่างนี้แหละ คือเรียนเรื่องวิธีที่จะเอาไปศึกษาเอาไปปฏิบัติให้พบไอ้เรื่องจริง หรือ

ของจริง หรือความจริงของสิ่งนั้น ๆ ที่มีอยู่ในตัวคน ที่มีอยู่ในชีวิต ในตัวคน

ตัวของจริงนะอยู่ในตัวคน คำบรรยายนั้นอยู่ในพระไตรปิฎก คำบรรยายเรื่องนั้น ๆ นะอยู่ในพระไตรปิฎกในพระคัมภีร์ แต่ตัวจริงของสิ่งนั้น ๆ อยู่ในตัวคน ความทุกข์ก็ดี เหตุให้เกิดทุกข์ก็ดี ดับทุกข์ก็ดี ทางดับทุกข์ก็ดี อยู่ในตัวคน แต่คำบรรยายเรื่องนี้อยู่ในกระดาษในตู้พระไตรปิฎก ขอให้ประพาดิกระทำให้มันถูกต้องอย่างที่ว่านี้ พระธรรมอยู่ในตัวคน บันทึกของพระธรรมอยู่ในตู้ ถ้ารู้เรื่องตัณหา รู้เรื่องกิเลสตัณหาความต้องการ อย่าโง่เขลาแล้ว ก็จะมีรู้จักเอาขณะเวลา ไม่ให้เวลามาย่ำยีจิตใจของเรา ทำให้เราเป็นทุกข์ทรมาน เราก็จะกลับเป็นผู้กินเวลา

ฉะนั้นทุกคนจำคำพูด ๒ ประโยคนี้ไว้ จะเรียกว่าเป็นคำพูดบ้า ๆ บอ ๆ ก็ได้ แต่ขอให้ช่วยจำหน่อย เวลากินเราประโยคหนึ่ง เรากินเวลาอีกประโยคหนึ่ง มี ๒ ประโยค เวลากินเรา เราเป็นคนโง่ เป็นบุญชน เวลากินเรา ที่เรากินเวลา คือว่าเราเป็นพระอรหันต์ขึ้นมา เรารู้ความจริงต่าง ๆ ขึ้นมา

เราทำให้เวลาหมด หมดฤทธิ์ หมดความหมาย เรากิน

เวลา ใครจะอยู่ในสถานะไหนก็ไปดูแลเอาเอง เวลากินเราหรือว่า เรากินเวลา ไปดูแลเอาเอง ก็คงจะค่อย ๆ รู้มากขึ้น ๆ จนอยู่เหนือเหนือความทุกข์โดยประการทั้งปวง ถ้าเวลากินเรา เราก็ม会有ความทุกข์เจ็บปวด เหมือนกับมีสัตว์ร้ายมาขบกัดกินแทะเรา อยู่ตลอดเวลา นี่เวลากินเรา

พอเราหมดความอยากกินโง่ ๆ มันมีสติปัญญาอย่างเพียงพอแล้ว เราก็สลัดทิ้งเวลานั้นออกไปเสียได้ นี่คือการกินเวลา ไม่มีความทุกข์เลย เป็นบุคคลสูงสุดที่เรียกว่า พระอรหันต์ พระอรหันต์นี้แปลว่า ผู้ที่เต็ม มีความเต็มแห่งความเป็นมนุษย์ ยังไม่เป็นพระอรหันต์นั้นคือยังบกพร่อง ยังขาด ยังหลวม ยังอะไรอยู่ มีความสมบูรณ์มีความเต็มเปี่ยมแห่งความเป็นมนุษย์ ก็เรียกว่า พระอรหันต์ เพราะว่ามีปัญญามีความรู้ถึงที่สุด ถึงที่สุด จนขจัดความทุกข์ทั้งปวงเสียได้

เอาแหละ เรื่องเวลามีอยู่อย่างนี้ ถ้ายังรู้สึกว้าวมืดทันทเวลา เสียเวลา นี่เรียกว่าเวลานั้นยังกินกัต่ออยู่ ถ้าเราทำตนเป็นผู้ที่ชนะเวลาได้ เราจะไม่มีคำพูดว่าเสียเวลา หรือไม่ทันเวลาหรือยังไฉน จะไม่มี เพราะเราอยู่เหนืออำนาจของเวลา นาฬิกาของเราหยุดเดิน หรือนาฬิกาของเราหมุนกลับเหมือนพระอรหันต์ก็ได้

แม้ขณะหนึ่ง ๆ ก็ยังดี ไฉนคนโง่เต็มไปด้วยความอยาก นาฬิกา
หมุนเร็ว เหมือนกับเข็มนาฬิกาวิ่งจี๋ หมุนจี๋เลย มันก็มีความ
ทุกข์มาก

เอาละ เป็นอันว่าจะพูดเรื่องเดียวเท่านั้นนะวันนี้ คือ
เรื่องเวลา มีอยู่ ๒ ประเด็นว่า เวลาคือสิ่งที่ประกอบอยู่กับ
อารมณ์ที่มันหลอกลวงเรา แล้วเวลามันเกิดขึ้นจากความโง่ความ
อยากของเรา พอเราหมดโง่หมดอยากแล้ว เวลา ก็หมดไป ไม่มา
ทำอันตรายเรา เรื่องเวลามีเท่านี้ ได้ยินว่า ฟังทั้งวัน ตอนบ่าย
ตอนเย็น จนน้ำชาล้นถ้วยแล้วมั้ง

เอาละวันนี้พูดเรื่องเดียวสั้น ๆ ว่าเวลา เวลา เวลา พอ
โง่พออยาก เวลา ก็มีมากัดเรา หยุดโง่หยุดอยาก เวลา ก็ไม่มีมา
กัดเรา รักษาไว้ให้ได้ อย่าให้เวลากัดเรา ให้เรากัดเวลา ตามมาก
ตามน้อยตามสมควรแก่สติปัญญาของตน ๆ

ขอยุติการบรรยายเรื่องเวลา.

เวลา คือ สิ่ง ที่ ประกอบ อยู่ กับ อารมณ์
ที่ มัน หลอกลวง เรา

...

เวลา เกิด ขึ้น จาก ความ ใจ ความ ยาก ของ เรา
พอ เรา หมด ใจ หมด ยาก เวลา ก็ หมด ไป

ใบสมัครสมาชิกธรรมะใกล้มือ

ข้อมูลสมาชิก

ชื่อ ..... นามสกุล .....

โทรศัพท์ ..... อีเมล .....

มีความประสงค์บอกรับเป็นสมาชิกหนังสือธรรมะใกล้มือ

สมัครใหม่   ต่ออายุสมาชิก   สมาชิกอุปถัมภ์ แบบระบุองค์กร

สมาชิกอุปถัมภ์ แบบไม่ระบุองค์กร ตามแต่มูลนิธิฯ จัดสรร

๑ ปี (๑๒ เล่ม) ๑๘๐ บาท   ..... ปี (..... เล่ม) ..... บาท

ต้องการรับหนังสือตั้งแต่ฉบับ เดือน ..... ปี .....

ที่อยู่สำหรับจัดส่ง

ผู้รับ .....

ที่อยู่ .....

.....

..... โทรศัพท์ .....

สมทบการผลิต

ณ สโมสรธรรมทาน จำนวน ..... บาท

โอนเงิน   จำนวน ..... บาท

เข้าบัญชี มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

ประเภท ออมทรัพย์ เลขที่ ๑๑๑-๒-๙๖๒๙๕-๘

ธนาคาร ไทยพาณิชย์ สาขา สำนักกรีชโยธิน

พร้อมส่งหลักฐานการโอนเงินมาทาง

ไปรษณีย์ : จำหน่ายของถึง สโมสรธรรมทาน (สมัครสมาชิกธรรมะใกล้มือ)

มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ สวรรค์เบญจทิศ

ถ.นิคมรถไฟสาย๒ แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรสาร : ๐-๒๙๓๖-๒๖๘๕   อีเมล : bookclub@bia.or.th

กล้องข้อความ : www.facebook.com/bookclub.bia

อื่นๆ (ระบุ) : .....

เวลา คือ ระยะ
ระหว่าง ความอยาก
กับ ความสมอยาก

ธรรมะใกล้มือ
BA

ISBN 978-616-7574-60-8

